

JERMU LAINE

Hegel, Napoleon ja historian loppu

Professori Matti Klinge on aina varma ja valloittava historioitsija. Nuorekkaasti virnistellen ja ennakkoluuloja ravistellen hän asettaa vuosien 1808–1809 tapahtumat, Tilsitin välipuheet, Haminan rauhanehdot, ristiriitaiset suomalaistuntemukset ja maamme nopean irtirepäisyn läntisestä yhteydestään yhdeksi itäisen itsevaltiaan autonomiseksi kansakunnaksi eurooppalaiseen kontekstiinsa eli Napoleonin Eurooppa-valloituksen mullistusten yhteyteen. Tämä ja monta hulvatonta ja huikentelevaltaistakin välähdystä sinkoutuu hänen uusimmasta kirjastaan *Napoleonin varjo*. Mutta kysyä sopii, tarkoituksellako Klinge on jättänyt Napoleonin arvoituksellisen, kahtiajakautuneen, inhimilliset mittasuhteet räjäyttävän persoonan keskinkertaisuuksien varjoon?

Eikö jo kirjan uljas nimi, *Napoleonin varjo*, viittaa tekijän haluun läpivalaista maanosamme murroksen aiheuttanutta kansojen vapauttajaa, imperaattoria, tyrannia ja monilahjakasta kirjailija-filosofia? Ranskan vallankumous ja Napoleonin pyrkimys integroida Eurooppa sen ideaalien pohjalta kosketti vain välillisesti Suomea. Viivähdys Napoleonissa ja historianfilosofiassa auttaisi kuitenkin ymmärtämään, minkälaiset kohtalonomaiset voimat oli pantu liikkeelle maanosamme koko kuvan mullistamiseksi ja modernisoimiseksi.

Klingen tehtävänasettelun luonteeseen kuuluu, ettei hän perfektionistina voi sivuuttaa Hegeliä. Mutta muutamalla epäonnistuneella maininnalla Klinge onnistuu mitätöimään Hegelin valtavan merkityksen. Hegelin ja Napoleonin erityissuhde unohtuu. Hegel ihaili tavallisuuden yläpuolelle kohonnutta ikätoveriaan (Napoleon 1769–1821, Hegel 1770–1831). Hän ei hylännyt Napoleonia silloinkaan, kun tämän puolijumalan lähetystyö vallankumousaatteiden universaaliseksi levittämiseksi näytti kariutuvan. Mutta eipä hylännyt Goethekaan. Voittajien jo pilkatessa Napoleonia 1815 Goethe huudahti ”maailma ei ole nähnyt suurempaa järkeä”¹.

Hegelin oikeudeton kohtelu juontuu siitä, että Klingeä ei kiinnosta historianfilosofia. Hegeliläisyyttä ymmärtävä ajattelija olisi voinut sanoa näinkin: Napoleon oli maailmanhengen – sellaisena kuin se ilmaisi itsensä Ranskan vallankumouksen ihmisoikeusperiaatteissa – jumalallinen toteuttaja. Hegelin maailmanhistorialliseksi tehtäväksi tuli osoittaa, miten ajan henki ja Napoleonin ajankohtaistuminen käynnistivät historian viimeistelyvaiheen.

Oikeastaan vain kahdesti Klinge pieniin kappaleisiin puristaen ja elegantisti improvisoiden kuvaa Hegeliä maailmantapahtumien pyörteissä. Klinge panostaa tunnelmaan, faktoista väliä. Lainaus *Napoleonin varjon* kyseisestä kappaleesta puhuu parhaiten puolestaan:

”Tähän vaiheeseen [ratkaiseva voitto Austerlitzissä vuoden 1805 lopussa, Napoleonin hankkeet vuoden 1806 alku-puolella muodostaa Ranskasta yhdessä keskeisten valloitetujen maiden ja alueiden kanssa Ranskan keisarikunta, heinäkuussa 1806 kuusitoista Saksan ruhtinasta irtisanoutui Pyhästä saksalais-roomalaisesta keisarikunnasta ja muodosti Reinin konfедераation, Jenan ja Auerstedtin taistelujen alkaminen lokakuussa 1806] kuuluu se maailmanhistoriallisesti mullistava sattumus, että juuri filosofian professoriksi nimitetty Hegel näki 13. lokakuuta ikkunastaan Jenassa Napoleonin ratsastavan hänen talonsa editse. Sillä oli ratkaiseva vaikutus hänen historianfilosofiaansa, kuuluisaan ajatukseen historian loppumisesta. *Hengen fenomenologia* oli juuri valmistunut.”

Miksi se, että Hegel näki (erään sepitteen mukaan) Napoleonin ratsastavan ikkunansa editse, oli ”maailmanhistoriallisesti mullistava sattumus”? Todisteita on vain siitä, että Napoleon tuli sotajoukkoineen Jenaan ja valloitti sen ja että Hegel niihin aikoihin viimeisteli ensimmäistä pääteostaan. Hegelin kirjeessä ystävälleen on kyllä maininta, että hän sai käsikirjoituksen valmiiksi samana yönä kun Jenan taistelu päättyi. Eräs Hegel-kommentaattori pitää tätä filosofin itseironisena itsetehostuksena. Pääosa teoksesta oli valmistunut jo alkuvuodesta 1806. Jenan vaiheen jälkeen Hegel kirjoitti tammikuussa 1807 vielä lähes satasivuisen johdannon. Erään toisen hauskan myyttiversion mukaan Hegel pakeni Jenasta Napoleonin kanuunoitten jylistessä kainalossaan nippu kirjan loppuosan käsikirjoitusta². Käsikirjoitus oli saatava turvallisesti ja pikaisesti painoon.

Kiireestä kertoo myös Princetonia yliopiston professori Walter Kaufmann. Hegel kuvitteli kirjoittavansa kirjansa fenomenologiasta muutamassa viikossa; kustantajalle hän lupasi käsikirjoituksen pääsiäiseksi 1806. Työ mutkistui, paisui ja viivästy. Kovan paineen alla Hegel lähetti käsikirjoituksen ensimmäisen osan Jenasta 8. lo-

kakuuta 1806. Hegelin myötätuntoisin ystävä F. I. Niethammer oli sitoutunut maksamaan kustantajalle koko painoksen, jollei käsikirjoituksen loppua tulisi lokakuun 18. päivään mennessä. Hegel ei ymmärrettävästi kyennyt kymmenessä päivässä kirjoittamaan puuttuvia satoja sivuja. Hän postitti ne myöhemmin ja kertoi kirjeessään ystävälleen, että Jenan poikkeukselliset olosuhteet oikeuttivat myöhästelyn. Napoleonin kyseenalaisella ilmestymisellä Hegelin ikkunan alle tuskin siis oli missään tapauksessa ”ratkaiseva vaikutus hänen historianfilosofiaansa”, johon toki kuuluu yhtä ja toista muutakin kuin vain ajatus historian loppumisesta. Ranskan vallankumous ja Napoleonin lähes yli-inhimillinen ote historian kulkuun epäilemättä heijastuivat *Fenomenologian* sisältöön.

Saksa muutosten tiellä

Hegel oli muuttanut Frankfurtista Jenaan 1801. Samanaikaisesti solmittiin Lunévilien rauha: Reinin länsiosan maat, joissa asui 1,6 miljoonaa ihmistä, liitettiin Ranskaan. Sen seurauksena muun ohella feodaaliset privilegit kumottiin, kirkon omaisuus myytiin ja ammattikuntalaitos purettiin. Vuonna 1803 Napoleon lakkautti 112 saksalaista pikkuvaltiota. *Rheinbundin* muodostamisen (1806) tuloksena Pyhän saksalais-roomalaisen keisarikunnan olemassaolo lakkasi sekä taloudellisesti että henkisesti. Hegelin mielestä Saksa oli Napoleonin ansiosta astunut peruttamattomasti porvarillisten muutosten tielle.

Hegeliä ei nimitetty filosofian professorin vakinaiseen virkaan Jenassa. Henkensä pitimiksi hän luennoi siellä nälkäpalkalla; hän sai kyllä *Privatdozent*-tittelin, mutta se ei lisännyt hänen palkkaansa. Vuonna 1805, toistuvien hakemusten ja Goethen painostuksella, hän sai ylimääräisen professorin viran. Jenan valloitus keskeytti yliopiston toiminnan. Hegel joutui ystävänsä tuella sopeutumaan *Bamberger Zeitungin* toimittajan tehtäviin. Hän katsoi kuitenkin aikansa haaskautuvan; sama ystävä kiiruhti auttamaan häntä soveliaampaan tehtävään eli kymnaasin rehtorin virkaan Nürnbergissä (1808–1813). Professorin viran hän sai vasta 1816 ensin Heidelbergissa ja vihdoin Berliinissä 1818.

Hegelin Nürnbergin kaudella toteutettiin Preussin liberaalit reformit (1807–1813). Napoleonin voittoisa eteneminen pakotti aatelismonarkin uudistusten tielle. Uudistusten toteuttajaksi nousi pääministeri Heinrich zum Stein. Talonpoikien henkilökohtainen riippuvuus tilanomistajista kumottiin, Preussin hallintorakenne uudistettiin Ranskan mallin mukaan ja kaupungeille myönnettiin rajoitettu itsehallinto. Stein onnistui nostattamaan samalla kansallistuntoa ja Napoleon-vastaisuutta. Napoleon pakotti Steinin nyt sivuraiteelle. Tilalle tuli toinen reformaattori Karl August von Hardenberg; tämä jatkoi uudistuksia viekkaasti ja vahvoin ottein. Klinge kelpuuttaa nämäkin nimet suurten valtiomiesten nimilistoihin, mutta he jäävät ilman lihaa ja verta kuten Hegel filosofien listassa.

Napoleon tuhosi Preussin armeijan pääosan Jenan–

9TH CONGRESS OF METHODOLOGY: Practice Based Inquiry 18. –19.5.2010

Tervetuloa käytäntölähtöisen tutkimuksen kansainväliseen kongressiin
HAMK Visamäkeen Hämeenlinnaan.

Ohjelmassa kansainvälisiä avainluennoitsijoita.

Lisätietoja: www.hamk.fi/methodology

Ilmoittautuminen päättyy 30.4.2010.

Järjestäjät: Käytäntölähtöisen tutkimuksen yhdistys ry. PraBa,
Ammattikorkeakoulujen kehittäjäverkosto KeVer ja Korkeakoulututkimuksen seura ry. CHERIF

”Napoleon tiedosti poliittiset vahvuutensa ja poikkeukselliset olot. Hän tarttui hetkeen.”

Voilà un homme!

(Napoleon tavatessaan Goethen 1808)

Auerstedtin taistelussa 14. lokakuuta 1806. Preussi oli lyöty. Napoleon marsi vastarinnatta Berliiniin 25. lokakuuta. Tapahtuma vaikutti Euroopan historian kulkuun syvällisesti ja monitahoisesti. Pysyvästä rauhasta ei ollut tietoaakaan. Sotaa jatkettiin, Napoleonin valloitus halu vahvistui, valtaryhmittymät saivat uudet muodot ja uutta puhtia.

Mutta sotatapahtumien rinnalla Napoleon levitti edelleen Ranskan vallankumoukset ideaaleja, *Code Napoleonista* tuli oikeusjärjestyksen malli, ihmisoikeusjulistus vahvisti tasa-arvon ideaalia, hallintoa uudistettiin, byrokratiaa lujitettiin ja *imperium* vahvistui – kyllä – Hegelin mahtivaltion malliin.

Tocqueville Napoleonista

Alexis de Tocqueville kiinnitti kirjoittaessaan 1850-luvulla Ranskan vallankumouksen historiaa (*Ancien régime et la Révolution*) huomiota myös niin sanottujen suurmiesten osuuteen historian tapahtumien liikkeelle panevana ja eteenpäin vievänä voimana. Heidän merkitystään hän piti kuitenkin toissijaisena. Heistä tuli suurmiehiä olosuhteiden tai oikeastaan historian dynamiikan ansiosta. Eniten häntä kiehtoivat Napoleon, monipuolinen ja alkuvoimainen huippulahjakkuus. Napoleon tiedosti vahvasti erityisominaisuutensa ja olosuhteiden poikkeuksellisuuden: oli tartuttava hetkeen. Kaikki talonpojista aateihin odottivat hänestä Kristuksen kaltaista vapauttajaa, köyhien auttajaa, massoihin nojaavan terrorin

lopettajaa, kansakunnan maineen ja kansallisylpeyden pelastajaa eli vallankumouksen parhaimpien ihanteiden universaalia voimaansaattajaa ja levittäjää.

Ancien régime -teoksen toinen osa koostuu lähinnä Tocquevillen sadoista muistilapuista, haastatteluista, lehtikirjoituksista ja lähdelainauksista. Kommentit Saksasta ovat viiltäviä ja ilmeisesti eurooppalaisesti yleispäteviä. Omat mielipiteensä hän tiivistää muun muassa seuraavasti: ”Saksan vanhan yhteiskunnan täydellinen raunioituminen. Uuden yhteiskunnan synty on selvä ja ilmeinen seuraus Ranskan vallankumouksesta. Napoleon ansaitsee kyllä tunnustustakin. Näen hänet kovana, mutta Kaitsemuksen tehokkaana välikappaleena.” Hän kirjasi muistiin runsaasti muun muassa erään saksalais-ranskalaisen intellektuellin, *Vaterländisches Museum* -lehden julkaisijan Friedrich Perthes’in (1772–1843) myrtyneitä havaintoja ympäröivästä todellisuudesta. Perthes kuvaa säälimättömän totuudellisesti, mitä yleensä oli tapahtunut ja tapahtui Napoleonin valloittamissa maissa. ”Kuka ei vielä ymmärrä, että Euroopassa valtiot, Kirkko ja moraalit olivat uudelleen syntymisen pakon edessä.” Perthes jatkaa:

”Kuka ei vielä tiedä, että Pyhää Roomalaista Keisarikuntaa hallitsivat epäjärjestys, pikkusieluisuus ja välinpitämättömyys (*Erstorbeneit*)? Saksan yksittäisten valtioiden joukossa ei ollut yhtäkään, joka ei olisi ansainnut tulla tuhotuksi, sillä ei ollut yhtäkään hallitsijaa eikä yhtäkään kansalaisyhteisöä, joka olisi halunnut elää tai kuolla Saksan puolesta. Tämän yleiseurooppalaisen heikkouden, tämän

sokeasti vain itseään pönkittävän itsekkyyden keskuuteen oli pakko syntyä muita ylivoimaisempi ja voitosta voittoon etenevä myyttimahti. Napoleon oli ja tulee jäämään tällaiseksi luonnollisen kehityksen välttämättömyydeksi... Tälle pahalaisen kaltaiselle miehelle Jumala luovutti maailman, ei palvottavaksi vaan jotta pahan tuhoavasta voimasta kehkeytyisi jälleen maahan poljettu hyvän voima, vaikkapa sitten kauheimpienkin koettelemusten tuloksena.”

Historianfilosofian näkökulmasta nämä Napoleonin inhonnen Perthes’in inhorealitiset mutta toivoa valavat sanat näyttäisivät luontuvan hyvin myös 1900-luvun Euroopan historian kauheuksiin. Ehkä rehvasleva 2000-lukukin voisi oppia niistä.

Wienin kongressin jäljet

Matti Klinge ei tuhlaa sanoja historianfilosofisiin pohdiskeluihin. Mutta hänenkin lähteensä todistavat luonnonihmeestä. Niiden mukaan Aleksanteri I:n ulkoministeri Nikolai Rumjantsev oli Tilsitin aikana ”nähtynyt Napoleonissa uuden Kaarle Suuren. Napoleon ei ollut enää pyrstötähti vaan kiintotähti, ja Venäjän oli sopeuduttava tähän tilanteeseen.”

Wienin kongressin päätökset 1815 loivat Klingen mielestä perustan Euroopan uudistustyölle. Hänestä jo edellisenä vuonna solmittu Pariisin rauhansopimus ratkaisi Euroopan tien kohti pysyvää rauhaa ja edistystä. Klingen mukaan Talleyrandin (Napoleonin entisen ulkoministerin ja juonittelevan vastustajan) ja Aleksanterin aikaansaama ”maailman kaunein rauhansopimus” rakentui 1700-luvun tasapaino- ja oikeusajattelulle ja pyrki rakentamaan pysyvän rauhantilan, jota katkeruus, kateus ja väkivalta eivät myrkyttäisi. Klingestä Wienin kongressi seurasi samoja periaatteita, ”ja voi sanoa”, hän kirjoittaa, ”että vuoden 1945 jälkeisenkin, tai ainakin vuoden 1993 jälkeisen Euroopan rauhankauden järjestelmässä voidaan havaita samoja piirteitä.”

Klingen paralleelia riittää lähempääkin. Napoleonin harmiksi hänen entinen kenraalinsa Jean Baptiste Bernadotte (josta tehtiin Ruotsin kuningas Kaarle XIV Juhana) petti hänet ja Ruotsin edut. Bernadotte tapasi 1812 Turussa Aleksanterin. He solmivat ”perhesopimuksen”, jonka osana oli maiden sitoutuminen ystävyteen ja yhteistyöhön sekä keskinäiseen avunantoon, jos mikä tahansa valtio yrittäisi häiritä Ruotsin tai Venäjän turvallisuutta ja rauhaa. Ruotsin avunanto Venäjälle rajoitettiin kuitenkin 12 000–15 000 miehen apujoukkoon. Klinge katsoo, että tämä varmisti vuoden 1809 rauhansopimuksen kuten oman aikamme YYA-sopimus oli tarkoitettu varmistamaan vuoden 1947 rauhansopimuksemme. Paralleeli on Klingestä sattuva: ”Myös Ruotsin ja Suomen osalta Turun sopimus oli ratkaisevan tärkeä. Venäjän kannalta ajatellen sitä voi verrata vuoden 1949 ystävyys-, yhteistyö- ja avunantosopimukseen.” Vertaus kiehtoo, paitsi että vuonna 1949 ei solmittu YYA-sopimusta emmekä vuoden 1948 YYA-sopimuksessa sitoutuneet lähettämään apujoukkoja Neuvostoliittoon sen puolustamiseksi.

Ruotsi oli rähmällään naapurin suuntaan varmistaakseen Norjan valtauksen. Paralleeli näyttäisi ontuvan.

Klinge toistaa mieluusti tutkimustietoa, joka vähättelee tai peräti mitätöi Napoleonin jälkivaikutusta Euroopan historiaan ja nostaa sentimentaalisesti Wienin kongressin ja 1700-luvun tapahtumat Euroopan muutosvoimaksi. Muunlaistakin tietoa on ylin kyllin.

Historian loppuja

Thomas Nipperdey summaa Napoleonin etenkin Saksalle jättämän perinnön näin: ”Alussa oli Napoleon. Hänen vaikutuksensa Saksan kansan historiaan, heidän elämänsä ja kokemuksiinsa oli suunnaton aikana, jolloin modernin saksalaisen valtion peruskivet laskettiin.”³ Alexander Grabin mielestä kokonaisuutena ottaen Wienin kongressi ei sanottavasti tehnyt uusia aluejärjestelyjä eikä muuttanut Napoleonin vahvistamia rajoja. ”Se tyytyi ratifioimaan Napoleonin laajamittaiset muutokset Saksan karttaan: *Reich* poistettiin, yli 300 saksalaisen valtion lukumäärä supistettiin alle neljäänkymmeneen, kirkolliset pikkuvaltiot maallistettiin, useimmat vapaakaupungit lopetettiin [...] lääninherrajärjestelmä [aluejohtajien verotusoikeus] lopetettiin, kirkko menetti omaisuutensa ja pääosan vallastaan, Ranskan lait ja laitokset sekä entistä tasa-arvoisempi porvarillinen järjestelmä korvasi vanhan järjestelmän.” Tässä vain osa Grabin luettelemista muutoksista, jotka kokonaan tai lähes kokonaan jäivät voimaan Napoleonin jälkeen jättämässä Euroopassa.⁴ Stuart Woolf kirjoittaa:

”Napoleon valloitti Euroopan armeijan avulla mutta ennen kaikkea hallintobyrokratian määrätietoisuuden ja suhteellisen tehokkuuden ansiosta; tämä synnytti valloitetuissa kansoissa vapauden tahtoa, vaikkakin usein tavalla, joka ei välttämättä vastannut ranskalaisten tarkoitusperiä. Sen jälkivaikutukset ulottuivat kauas ohi Euroopankin [...] Euroopan puitteissa Napoleonin kunnianhimoiset tavoitteet jäivät jälkeensä perinnön, joka ei tuntenut kansallisia rajoja vaan sai aikaan epätavallisen, ehkä voi sanoa ennenkuulumattoman, yhtenäisen poliittisen käyttäytymisen erilaisissa Euroopan valtioissa restauraation aikana. Vuoteen 1848 tai aina 1870 saakka, välillisesti paljon pitempäänkin, Napoleonin ajan vaikutus sisäistyi niin vastustajien kuin vallankumouksen ja napoleonilaismodernismin ystävien ihanteisiin ja käytäntöihin.”⁵

Kun Klinge toisen kerran mainitsee Hegelin, hän nojaa filosofin epäsuorasti, epähienosti ja epätarkasti: ”Napoleonin aikakausi oli siis samanlainen uusien maiden muodostumisen tai, niin kuin Kojève Hegelin merkeissä sanoo, ’provinssien järjestelyn’ aikakausi kuin sitten Versailles’n määrittämä ’pienvaltioiden Eurooppa.” Kojève mainitaan ilman etunimeä ja esittelyä kuten kaiken aikaa Hegelkin. Tietopuolisuutta harrastavat tuntevat Hegelin nimeltä ja maineelta, mutta tuskin samalla tavalla Alexandre Kojèvea (1902–1968). Tosin Francis Fukuyaman *Historian lopun* lukeneet muistanevat hänestä yhtä ja toista, mutta harva tietää, että sellaiset filo-

sofit kuin ranskalainen Raymond Aron ja amerikkalainen Allan Bloom ovat sanoneet, että Kojève on älykkäimpiä, ehkä älykkäin heidän tapaamistaan filosofeista. Työskentelin 1964 hänen kanssaan YK:n kauppaja- ja kehityskonferenssin työryhmässä Genèvessä kolmisen kuukautta. Kojèvea pidettiin Euroopan integraatioprosessin alkuperäisenä *founding father* -hahmona ja kehitysyhteistyön ideologina; hän oli Ranskan talousministeriön *éminence grise*. Työryhmässä hän oli ylivoimainen ja vitaali analyttikko, odotettu virikelähde, kerta kaikkiaan kummajaisiksi ihmehen valaiseva ilmestys.

Napoleonin varjojen lomassa Hegel ja Kojève olisivat ansainneet jonkinmoisen tietopuolisestikin valottuvan värin. Napoleon oli joka tapauksessa aina läsnä näiden filosofoidessa modernismista, kehityksestä ja historian lopusta. Kojève kertoo eräässä haastattelussaan, miten hän aikoinaan luki Hegelin *Fenomenologian* useita kertoja kannesta kanteen ymmärtämättä siitä mitään. Ajatus historian lopusta oli hänestä *une billesée*, enemmän tai vähemmän hölynpölyä. Kun *Fenomenologia* hänelle lopulta kirkastui, hän ymmärsi historian lopun ajatuksen neron filosofisena oivalluksena. Tosin Kojève ensin katsoi Hegelin erehtyneen 150 vuodella: Napoleonin maailmoja syleilevä imperiumi ei ollut historian loppu, vaan vasta Stalinin saavutukset sellaisina kuin Kojève ne ymmärsi. Tämä oli Kojèven kanta, kun hän 1933–1939 luennoi Pariisissa *Fenomenologiasta*.

Myöhemmin toisen maailmasodan päätyttyä Kojève muutti kantansa eräässä olennaisessa kohdassa: hän oli tullut oivaltamaan tai ainakin uskomaan siihen, että Hegel oli alusta lähtien ollut oikeassa. Historia oli tosiasiassa päättynyt 1806. Napoleonin ei niinkään vähäpätöistä kirjallista tuotantoa tutkinut Andy Martin väittä, että ”tosiasia on, että Hegel ja Napoleon olivat sidoksissa toisiinsa, lähes kuin kaksoset, ainakin Hegelin mielessä... Hegel näki Preussin ja Pyhän roomalaisen keisarikunnan häviöt tien auraamisena kohti modernia tasavaltaa.”⁶

On lopulta vaikeaa tietää, mistä ne puhuvat, jotka

puhuvat historian lopusta. Henkilökohtaisesti minua viehättää F. Roger Devlinin tiivistelmä: ”Kojève päätyi uskomaan, että Hegel oli saavuttanut ratkaisevan läpilyönnin siinä, miten ymmärtää filosofisesti ihmistä – ihmistä, joka vielä tarvitsee jonkin verran uusiutumista, selkeytymistä ja täydentymistä, mutta joka kaikessa olennaisessa on jo saavuttanut yleismaailmallisen tunnustuksen ihmisenä”⁷. Professori Allan Bloom toimitti Kojèven luennoista 1940-luvun lopulla tehdyn kirjan englanninkielisen version 1969. Hänen kirjoittamansa johdanto kuvaa parhaiten, missä mennään Kojève-harrastuksessa (ja historian lopun pohdinnoissa). Bloom empii, onko Kojève saattanut selittää itsensä umpikujaan: eräässä vaiheessa hän piti Yhdysvaltoja historian lopun valtiona, mutta vastaako se Hegelin päätevaltiota? Bloom jatkaa:

”Jos Hegel on oikeassa, että historia toteuttaa järjen vaatimukset, lopullisen valtion kansalaisella pitäisi nyt olla tilaisuus nauttia kaikista järkevän ihmisen kohtuullisista toiveista (*all reasonable human aspirations*); hänen pitäisi olla vapaa ja tyytyväinen olotilaansa, järkävä ihminen, joka hallitsee ja käyttää kaikkia voimiaan, ihminen, jota eivät ennakkoluulot eikä sorto paina. Mutta katsellessaan ympärilleen Kojève kuten jokainen tarkkaavaisesti huomioita tekevä näkee, että inhimillisen toiminnan täydellistyminen saattaaakin sattua yhteen humanismin rappeutumisen, ihmisen barbarisoitumisen tai jopa uudelleen eläimellistymisen kanssa.”⁸

Jos haluamme torjua pessimismin – uskoa vääryydessä siikivän reaktion korjausliikkeeseen – voisimme tukeutua Kojèveen toisestakin näkökulmasta: modernismin historia jatkuu yksilön tasolla, kun yksilölle jää entistä avarampi alue jäsentää ja toteuttaa omaa vapauttaan. Kojèven sanoin voisi siis myös sanoa, että historian loppu merkitsee aidosti ihmiskeskeisen universalismin toteutumista, eli ihmisessä toteutuu ylösnousemus, *Resurrection*, esiin kuoriutuu Ihminen, *God-man*, ei *man-God*.

Viitteet

- 1 Martin 2000.
- 2 Pinkard 1996.
- 3 Nipperdey 1996.
- 4 Grab 2003.
- 5 Woolf 1991.
- 6 Martin 2000.
- 7 Devlin 2004.
- 8 Teoksessa Kojève 1969.

Kirjallisuus

- Devlin, F. Roger, *Alexandre Kojève and the Outcome of Modern Thought*. University Press of America, Lanham 2004.
- Fukuyama, Francis, *Historian loppu ja viimeinen ihminen* (The End of History and the Last Man). Suom. Heikki Eskelinen. WSOY, Helsinki 1992.
- Grab, Alexander, *Napoleon and the Transformation of Europe*. Palgrave-Macmillan, Basingstoke, 2003.
- Kauffman, Walter, *Goethe, Kant, and Hegel*. McGraw-Hill, New York 1980.
- Klinge, Matti, *Napoleonin varjo. Euroopan ja Suomen murros 1795–1815*. Otava, Helsinki 2009.

- Kojève, Alexandre, *Introduction to the Reading of Hegel* (Introduction à la lecture de Hegel, 1947). Engl. James Nichols. Basic Books, New York 1969.
- Martin, Andy, *Napoleon the Novelist*. Polity Press, Cambridge 2000.
- Nipperdey, Thomas, *Germany from Napoleon to Bismarck, 1800–1860*. Princeton University Press, Princeton 1996.
- Pinkard, Terry, *Hegel's Phenomenology – The Sociality of Reason*. Cambridge University Press, Cambridge 1996.
- Woolf, Stuart, *Napoleon's Integration of Europe*. Routledge, London 1991.